

Versificatia – tipuri de rime

Poezia este modalitatea de comunicare artistica ce se sprijina pe elementul figurat, pe conotatie si versificatie. Domeniul poeticii care studiaza versificatia, cantitatea sau durata vocalelor si a silabelor, accentul acestora este prozodia. Aici se include si studierea ritmului, rimei, a structurilor strofice si a metricii poeziei. Metrica studiaza mai ales masura silabica, alternanta, accentul, cantitatea sunetelor. In Antichitatea, dupa separarea poeziei de muzica si decoregrafie, se considera ca toate formele deriva din hexametru dactilic (metru epopeilor) si din trimetru iambic (metru poeziei lirice).

Poezia pare sa se nasca dintr-un joc al cuvintelor, din magia versului si a sonoritatilor lui infasuratoare, dar devine ecoul unor complexe trairi si reflectii ale fiintei.

In acest sens, Paul Valery nota:

“Socotesc ca esenta Poeziei este, dupa natura spiritelor, fie de valoare reala, fie de importanta infinita: ceea ce o face egala cu Dumnezeu (...) In zadar am numarat pasii zeitei, le-am notat frecventa si lungimea medie; asa nu vom afla niciodata secretul gratiei sale instantanee”.

1. **VERSUL** – este un rand dintr-o poezie (format dintr-un cuvint, un grup de cuvinte, o propozitie), marcat printr-o unitate semnificativa si o pauza finala. Versul diferentiaza formal poezia de proza, ii confera cadenta, muzicalitate, ritm special.

Versul alb – vers fara rima, cu ritm ascendent. A fost folosit in literatura franceza clasica, in creatiile lui W.Shakespeare si in cele ale romanticilor (M.Eminescu- “Demonism”, “Odin si poetul”). Versul liber – vers lipsit de rima (metru diferit in cadrul aceleiasi poezii) si de ritm, ce abandoneaza constrangerile formale.

Caracteristici: absenta semnelor de punctuatie, a majusculilor; masura diferita a versurilor dintr-o poezie; un ritm interior, un tempo special dat de numarul variat de silabe; scrierea versurilor in trepte; apropierea de proza prin dispunerea grafica in randuri diferite; -substanta poetica densa, continut semnificativ;

In literatura noastra, au folosit versuri libere G.Bacovia, Al. Macedonski, Ion Barbu, T.Arghezi, L.Blaga, poetii contemporani

DECASILAB – (gr. deca=zece) – vers alcătuit din zece silabe, despartite de cenzura in doua grupe, dupa silaba a patra sau a cincea; este frecvent in versificatia antica si medievala.

ENDECASILAB – vers alcătuit din 11 silabe cu ritm iambic. Folosit initial in poezia antica, endecasilabul se regaseste si in lirica moderna, fiind versul specific sonetului. Terminandu-se cu un picior incomplet, endecasilabul iambic este un vers catalectic.

Versul **SAFIC** – un metru al poeziei antice grecesti, al carui nume provine de la poeta Sappho. Are structura unui endecasilab alcătuit din 5 picioare metrice: doi trohei initiali, un dactil si doi trohei finali. Versul safic este utilizat atat de poetii antici (Horatiu, Catul), cat si de cei romantici si moderni (Holderlin, Tennyson sau Ezra Pound).

MASURA – reprezinta numarul silabelor unui vers. Poate varia intre 4 si 16-18 silabe (versuri lungi folosite de D. Anghel). Masura versului si tipul ritmului constituie caracteristicile esentiale ale versificatiei.

METRUL (picior metric) – unitate ritmica in versificatia greco-latina sau moderna, alcătuita dintr-un element tare (accentuat) si unul slab (neaccentuat); un grup de silabe accentuate si neaccentuate, a caror repetare regulata, in cadrul unui vers, asigura ritmul acestuia.

Elementele de baza sunt silaba si vocala de sprijin a acesteia, lunga sau scurta, accentuata sau neaccentuata.

2.STROFA – grupare de versuri (in numar variabil), in general despartita prin spatiu grafic de alte unitati de acelasi fel, avand inteles unitar atat la nivelul contiutului, cat si in privinta metrului, a rimei, a masurii. Strofa reprezinta o unitate de continut si de forma.

Tipuri de strofe (in functie de numarul versurilor), conform regulilor prozodice moderne:

-Monovers (un singur vers);

-Distih (strofa alcatuita din doua versuri); specifica poeziei cu forma fixa, numita gazel:

“Copiii nu-nteleg ce vor:

A plange-i cumintenia lor.

Dar lucrul cel mai las in lume

E un barbat tanguitor.”

(G.Cosbuc - “Lupta vietii”)

-Tertina (tertet) – strofa formata din trei versuri:

“Cu geanta ta m-atinge pe pleoape,

Sa simt fiorii strangerii in brate -

Pe veci pierduto, vecinic adorato!”

(M.Eminescu, “Cand insusi glasul”)

-Catren (patru versuri):

“E vremea rozelor ce mor,

Mor in gradini si mor si-n mine -

S-au fost atat de viata pline,

Si azi se sting asa usor.”

(Al.Macedonski, “Rondelul rozelor ce mor”)

3.RIMA – procedeu poetic care consta in potrivirea versurilor in silabele lor finale incepand cu ultima silaba accentuata.

Functiile rimei: metrica (parte comonenta a metrului ce determina ritmul poetic); eufonica

(valoare sonora, muzicala); organizatorica (determina organizarea textului in strofe);

semantica (accentueaza sensul versurilor); estetica (sensibilizeaza receptorul).

Tipuri de rime: In functie de accent, rima poate fi masculina (cu un singur accent principal pe ultima silaba aversurilor) sau feminina (accentul cade pe penultima silaba).

“La mijloc de codru des/ Toate pasarile ies” (rima masculina);

“Ziua scade, noaptea creste/ Si frunzisul mi-l rareste” (feminina).

-Dupa pozitia in strofa: rima imbratisata: a b b a; rima incricisata (alternanta): a b a b; rima

imperecheata (succesiva): a a b b; monorima (specifica versurilor populare): a a a a; rime

variate (amestecate) – versurile nu rimeaza dupa tipar;

Asonanta este considerata o figura de stil, de sunet, caracterizata prin rima imperfecta sau prin omofonia ultimelor vocale accentuate ale versurilor sau omofonia diftongilor, fara sa fie identice si consoanele.

4.RITMUL (gr.“rhythmos”=miscare regulata, masurata, cadenta melodica) este succesiunea regulata a silabelor accentuate si neaccentuate dintr-un vers.

Unitatea ritmica este silaba, iar repetarea ei cu o anumita regularitate, in cuprinsul versurilor,

formeaza piciorul metric.

Ritmul este determinat de accente, pauze, intonatie si se asociaza cu ritmulideilor si al sentimentelor sugerate prin continutul versurilor.

Asocierea mai multor tipuri de ritm determina structuri poliritmice.

Ritmul imprima o cadenta, o armonie sustinuta prin aceasta succesiune regulata a silabelor accentuate si neaccentuate.

Termenul "eufonie" se refera la valoarea semantica a ritmului, la muzicalitatea si armonia structurilor ritmice, fiind un caz particular, in sfera poeticului, de "instrumentatie sonora".

Accentul (intonatia) defineste modificarile de durata sau tonul unei silabe din cuvânt. Consta in pronuntarea mai apasata (mai tare) a unei silabe sau a unui cuvânt si determina tipul de picior metric ce formeaza unitatea de baza a ritmului

Picioarele metrice determina ritmuri binare (iambic si trohaic).

IAMBUL – unitatea metrica alcatuita, in versificatia moderna, din prima silaba neaccentuata si a doua accentuata.

Iambul este un metru grav, cu o tonalitate joasa, scazuta, sugerand tristetea, apasarea, meditatiea.

TROHEUL – unitate metrica alcatuita dintr-o silaba accentuata si una neaccentuata.

Troheul este, in general, specific versului popular, fiind mai alert, mai dinamic. Se asociaza cu starile de suflet senine, optimiste. Se regaseste si in creatia culta.

BIBLIOGRAFIE:

-Compendiu de teorie si critica literara, de Camelia Gavrilă, Mihaela Dobos, Polirom, Iasi, 2003.